

Рафаеля, Рембрандта, Ван-Дейка, Фидия, Дюрера, Брюллова, Бетховена, Моцарта, Пушкіна, Мицкевича и других титанов духа.

Література:

1. Шевченко Т.Г. Повна збірка творів: у 3 т. Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1949. Т. 2. 644 с.
2. Шевченко Т.Г. Повна збірка творів: у 3 т. Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1949. Т. 3. 520 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-21>

**ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ
ПОСТАТІ Ю. М. МУШКЕТИКА В УКРАЇНСЬКОМУ
ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ**

Ільїна О. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри української мови
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

В українській літературі є чимало постатей, які гартують дух кожного представника етносу. Це високі моральні провідники нації, саме їхня творчість спонукає кожну людину до пробудження духовності, моральності, національної ідентичності. У літературі другої половини ХХ століття однією з таких постатей можна вважати Ю. М. Мушкетика.

Юрій Михайлович Мушкетик залишив яскравий слід в історії розвитку української літератури. Він належить до митців філософської заглибленості. «Вічні питання» є головними в його творчості. Осмислення світу, місця людини в ньому, значення історії для кожної окремої особистості – лише невеличкий перелік лейтмотивів художніх текстів майстра слова. Ю. М. Мушкетик глибоко осмислює дійсність, пропускаючи крізь себе почуття персонажів. Пише він про добу Київської Русі, чи про Коліївщину, чи про Другу світову війну, чи художньо осмислює проблеми сучасності – у всіх творах чітко можна простежити тверду позицію людини, яка чесно йде за своїми духовно-моральними принципами. Про виняткову майстерність письменника неодноразово говорили як критики, так і літературознавці, серед яких

В. О. Брюгген, А. Б. Гуляк, М. Г. Жулинський, І. Ф. Дзюба, В. Г. Дончик, Л. М. Новиченко, М. Ф. Слабошпицький, Л. М. Ромас, Л. К. Федорівська та інші. У цих працях наголошено на непересічному таланті Ю. М. Мушкетика, його захопленні духовними й моральними якостями, умінні бачити красу природи та народних звичаїв, уболіванні за долю рідного народу тощо.

Ю. М. Мушкетик – видатний український письменник, публіцист, редактор, громадський і політичний діяч, Герой України. Він увійшов в українську літературу в другій половині ХХ століття й одразу заявив про себе як про письменника самобутнього й багатогранного. Творчому перу Ю. М. Мушкетика належать понад 20 романів, 12 повістей, новел та чимало оповідань. Він є лауреатом численних премій, нагород і відзнак, зокрема й Національної премії імені Т. Г. Шевченка за роман «Позиція» (1980). Окремі твори митця перекладено болгарською, іспанською, німецькою, російською, угорською, литовською, словацькою та іншими мовами. Деякі твори Ю. М. Мушкетика було екранізовано, наприклад, 1979 р. знято фільм «Біла тінь», 1983 р. – телефільм «Позиція», 1989 р. – «Біль», 1990 р. – «Чорна долина» (за мотивами роману «Яса»).

Народився Ю. М. Мушкетик 21 березня 1929 року в селі Веркиївка (із 1930 року – Вертіївка) Ніжинського району Чернігівської області. Батько його був учителем, а мати працювала в колгоспі, була заступником голови, а пізніше й головою. Закінчивши школу 1948 року, Ю. М. Мушкетик, бажаючи опанувати філологію, став студентом Київського національного університету. А вже 1953 року він вступив до аспірантури того ж університету на кафедру української літератури.

Писати Ю. М. Мушкетик почав ще з дитинства. Він згадує, що в «школі писав вірші й думав, що майже як Шевченко. Вступивши до університету, пішов у літстудію, а там ще сто таких шевченків і пушкіних. Побачив, що в хлопців є вірші кращі» [4]. Тим не менш, згодом майстру слова вдалося-таки надрукувати невеличку збірку поетичних творів під назвою «Чорний вершник». Також написав Ю. М. Мушкетик і кілька п'єс, але, як сам зазначає, вони йому нічого не принесли – «в одному-двох театрах їх показали. Це не мої жанри, хоча вірші часом приходили, найчастіше – із якогось важливого приводу. Проза стала ж моїм покликанням і хлібом, хоча за гонораром я ніколи не гнався. Останні книжки видав без гонорарів і за свою пенсію» [4]. Свої перші серйозні твори Ю. М. Мушкетик написав у студентські роки. Як згадує сам автор, що «будучи студентом університету, писав ночами перший роман. На кухні, на підвіконні – де міг. Історичний роман. Побоялися тоді назвати романом, назвали повістю, але то фактично

роман. І от, коли я вже його закінчував, раптом злякався: у мене жодного рядка немає надрукованого, а що, як це графоманія? І я відклав роман та написав двоє оповідань» [3, с. 88]. Ці оповідання були надруковані в журналах «Барвінок» і «Дніпро». Перше з них побачило світ 1952 р. і називалося «Перед грозою». Щодо вже згаданого історичного твору, то йдеться про повість «Семен Палій», яка й вивела ім'я Ю. М. Мушкетика на новий щабель. Ідея написання повісті виникла в митця після першого курсу, коли студентам дали завдання зробити доповідь про якусь видатну особу з рідного краю. Тоді він і дізнався, що запорозький полковник Семен Палій був родом із Чернігівщини. Саме про нього Ю. М. Мушкетик підготував доповідь, а потім почав розмірковувати й над більш серйозною працею, вважаючи, що постать полковника незаслужено обходила увагою. З'являлися твори про Северина Наливайка І. Ле, про Святослава Хороброго С. Д. Складенка, про Данила Галицького А. Ф. Хижняка тощо. Твори на історичну тематику почали ставати дедалі популярнішими в цей період, майстри художнього слова змальовували героїчне минуле України, вишищували постаті окремих історичних осіб. Тож, Ю. М. Мушкетик вирішив узятися за перо, щоб звеличити фастівського полковника. Спочатку текст «Семена Палія» віддали на рецензію І. Ле, однак згодом змінився директор видавництва, і рукопис потрапив на закриту рецензію. Виявилося, що відгук писав М. П. Стельмах, який захотів підтримати молодого письменника. На той час Ю. М. Мушкетика виповнилося 24 роки. Йому виплатили гонорар, і він купив батькам хату на ці гроші. Після такого тріумфального дебюту у видавництві «Дніпро» помітили молодого й перспективного автора, і вже 1956 р., коли Ю. М. Мушкетик уже закінчував навчання в аспірантурі, його запросили працювати в журнал на посаду відповідального секретаря. Митець погодився, а вже за кілька років зробив кар'єру від секретаря, до заступника та головного редактора. Щоправда, оцінки першої повісті майстра слова, яка й зробила його знаменитим, різняться залежно від часу висловлення. Сам Ю. М. Мушкетик, за свідченням М. Г. Жулинського, до своїх творів ставився доволі суворо: «Вважає, що переважна більшість книг, а з'явилося з-під його пера їх більше двадцяти, заслуговують на дуже критичну оцінку; «...оцінюю більшість творів досить невисоко і, можливо, тепер я б від деяких із них відмовився» [1, с. 5]. Пізніше Ю. М. Мушкетик здійснив спробу переробити текст «Семена Палія», і наступна редакція вийшла вдальшою в плані передачі духовного світу головних героїв – вони позбудуться деякої шаблонності й постали більш справжніми. 1957 р. вийшов друком другий історичний роман «Гайдамаки». Не міг обійти увагою

Ю. М. Мушкетик і події Другої світової війни. Його дитинство було затьмарене військовими подіями. Хлопчику виповнилося лише дванадцять років, коли батько пішов на фронт, а потім родина змушена була пережити жахи окупації, оскільки шляхи до евакуації були перекриті ворогом. Ці враження, спогади були покладені в основу діалогії «Жорстоке милосердя» та «Чорний хліб», а також знайшли відображення в повісті «Вогні серед ночі» та низці оповідань. Переніс Ю. М. Мушкетик і жахиття голоду в Україні 1932-1933 рр. Можливо, частково автобіографічними є рядки з його поезії: *«На моєму столі – надламана з несхочу паляниця / І книга «Голод на Україні 1933 року» – / Тлусте видання. / Там сотні фотографій запалих могил на цвинтарях / І людей з запалими щокми та проваллями очей. Особливо тяжко дивитись на дітей / Рахітичних, з великими животами, / На тоненьких ніжках. / Я не був такою дитиною. / Я був опецькуватий і щокатий / <...> / І коли одного разу я заліз у бур'ян та заснув, / Мене довго не могли знайти, / Мати думала, що мене з'їли, / Й невтішно плакала. / Я нічого не пам'ятаю про тридцять третій. / Я не знаю, чи є в ньому моя вина?»* [5, с. 39].

70-ті роки ХХ століття були дуже плідними для Ю. М. Мушкетика. Він пише як на історичну тематику, так і про сучасників. Із-під пера вийшли такі твори, як «Яса», «Жорстоке милосердя», «Біла тінь», «Біль», «Суд над Сенекою», «Вернися в дім свій», «Віхола», «Позиція», «Рубіж» та багато інших. Талант Ю. М. Мушкетика не лишився непоміченим. 1979 року він став секретарем, а 1980 – 1-м секретарем правління Київської організації Спілки письменників України. Із 1986 по 2001 рр. Ю. М. Мушкетик очолював Національну спілку письменників.

У творах майстер слова торкається проблем різного плану. Особливо цікавить письменника внутрішній світ людини. Як пише Г. Любацька, «Юрій Мушкетик сприймає людину в усій її складності, суперечностях» [2, с. 165]. При цьому персонажі автора проходять тяжкі життєві випробування розчаруванням, стражданнями, горем, їх спокушає влада, гроші, добробут: «Письменник ніколи не прикрашає життя і не оберігає своїх героїв од зіткнень і сутичок з ним, – говорить Г. Любацька. – Та й самі його герої здебільшого обирають дороги прямі й невтоворані, надаючи перевагу боротьбі з обставинами перед покірністю і смиренністю. Вони такі живі, герої Мушкетика, що іноді виникає бажання уявити їх у тих чи тих екстремальних ситуаціях» [2, с. 165].

Таким чином, творчість Ю. М. Мушкетика в українській літературі – явище непересічне й самобутнє, як і сама особистість письменника.

Література:

1. Жулинський М. Г. Істина – в людських душах // *Твори в 5 т.* – К. : Дніпро. Т. 1 : Смерть Сократа. Суд над Сенекою. Гайдамаки. Жовтий цвіт кульбаби / Ю. М. Мушкетик. 1987. 608 с.
2. Любацька Г. І. І проросте в ділах людей... Роздум про творчість Ю. Мушкетика. *Вітчизна*. 1985. № 9. С. 164–169.
3. Мушкетик Ю. М. «Колись я був молодим і диким. Знов хотів би так, але не могу...»: інтерв'ю. *Дніпро*. 2010. № 10-11. С. 88–93.
4. Мушкетик Ю. М. Із гіркою дивлюся на те, що нині відбувається. URL: <https://vsiknygy.net.ua/interview/38541/> (дата звернення: 19.10.2014).
5. Мушкетик Ю. М. Чорний вершник: Поезії. К.: Укр. письменник, 1992. 126 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-22>

ХУДОЖНЯ БАРОКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СИСТЕМИ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ КОНЦЕПТІВ У ПОЕЗІЇ ДАНИЛА БРАТКОВСЬКОГО ТА КЛИМЕНТІЯ ЗІНОВІЄВА

Катюжинська А. О.

студентка IV курсу

Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

У літературі епохи Бароко актуалізується філософська проблематика, зокрема система екзистенційних концептів. Письменники періоду Зрілого (Високого) Бароко, передусім Д. Братковський і К. Зіновійв, яскраво втілили у своїх творах барокову художню парадигму з її провідними характеристиками.

У творчості Д. Братковського та К. Зіновієва репрезентовано цілком барокову за своєї сутністю художньо-світоглядну концепцію. Передусім це ідеї швидкоплинності й минулості життя, концептизм, алегорично-символічне переосмислення образної системи, метафори «світ – театр», «життя – мандрівка», «людина – мандрівник» тощо. Власне, система екзистенційних концептів реалізується через філософське відношення «людина – світ». У бароковій інтерпретації, репрезентованій у збірці поезій Д. Братковського «Світ, по частинах розглянутий», центральною є проблема людської екзистенції. Так, у вірші «Світу відміни не втямити